

IRODALOM

LAKOS GYÖRGY:

BUNBURUCZ ELVTÁRS KALANDJAI

I.

A karambol

Szögletes orrát a fagyos ablaküveghez támasztotta, az orr párnája belapult, éles csúcsban végződő hegye átfúródott a vastag üvegen, s kívül, a forgalmas belvárosi utcán mérte a januárvégi hőmérsékletet. Nagy orra miatt nevezték el a gyorstalpalón Cyranónak s az orrának köszönhette, hogyha nem akadt jelentkező, az előadó feltétlenül őt szólította fel. Egyébként kis szürke ember lett volna, vastagkarú, tömzsi, hízásra hajlamos. Az orra azonban kiemelkedett és uralkodott redőtlen piros arcán, mint sikságon az olajfúró torony. Közfeltűnést keltett, ahol megjelent, s belefúrta arcának ezt a markáns ékességét a társadalom életterébe. Szerencsére gyermekteleglekű, kedélyes férfi s szívesen üz tréfát a természettől arcára plántált, szokatlan színű uborkából. Lám, ötödik végtagnak is használhatja! Orra most is úgy tartja távol nehéz testét a homályos üvegtől, mint egy pirosra festett vasék!

Közben forró lehelletével átlátszó foltot olvaszthat az üveg fagyos, jégvirágos mezején... Huhh! Huhh! Fujdogálta az üveget. Belemelegedett a gyermeteg játéka és elfelejtette, hogy ő tulajdonképpen Kovács Jenő, az érces hangú, tartózkodó, komor igazgató, nem pedig Jencike, a kutasi hentes és mészáros elkényeztetett kistfia. És most nem a konyhaablakban áll, ahol háta mögött Trézsi néni illatos nurokát süt a téglából rakott tűzhelyen, hanem a Hajtű- és Számlapkészítő Vállalat tágas igazgatói szobájában. Mögötte minden tekintélyes és rideg, mint egy királyi palotában: a plüssfotelek, a hatalmas faragott díófaasztal, a zömök páncélszekrény, a sötéttonusú szőnyegek és Keserű Rezső, a nyurga, csont-bőr személyügyi és oktatási felelős... Huhh!... Huhh!...

Végre rés olvadt az üvegen s ki lehetett kukucskálni az utcára. Porcukorral megszórt parányi ember-hangyák kerülgették, döfködték, öklelték egymást az emeletes paloták lábánál. Az út közepén személykocsik kovályogtak, látszólag csak azért, hogy ügyetlen, menekülő mozgásukkal helyet biztosítsanak az otrombán kigyózó autóbuszoknak. Sűrűn, porozva hullt a fehér dara a szürke felhők kibomlott zsákjából, s függőnyt terített a mélybeli nyüzsgésre. Igazán jó szem kellett ahhoz, hogy a negyedik emeletről felismerhetővé váljon egy járókelő. Az igazgató bozontos, összevont szemöldöke alatt valóban érzékeny, éles-lencsés szem sötétlett, nem hiába tartották róla, hogy a falon is átlát. Azonnal felismerte a homályos forgatagban Picurit, rendes nevén: Kondorosi Verát, a tojógalamb mozgású üdvöskét, az

érthetetlen rendeltetésű, nemrégiben létrehozott diszpozíciós osztály vezetőjét. Kondorosi Vera alig néhány hónapja billegett be a Hajtú- és Számlapkészítő Vállalat állományába. Bámulatosan gyors előrehaladását a munkatársai rosszindulatú pletykákkal magyarázzák, s legendákban a láthatatlan emelő, a *deus ex machina* szerepe jut egy miniszteriális személyiségnek, akihez állítólag rokoni szálak fűzik a turbékolásra és begyeskedésre hajlamos tojógalambot. Kétségtelen bizonyossággal csak annyi állapítható meg, hogy amikor Kondorosi Vera, a harminchárom esztendőes hajdon kisegítői állást kapott a számlázási részlegnél, már az első napon gyérhajzatú, korabeli közéleti férfiú tölgyfakeretes mellképét akasztotta asztala fölé és mielőtt munkához látott, csókot lehelt az imádott eszménykép arcára. Ez az ajtatosság ki nem maradt azután a tojógalamb-mátyásmadár életrendjéből. Úgyhogy a reggeli csók következményeként tíz nap múltán a rúzsfoltoktól holdfogyatkozássá maszatolódott a megbecsült portré. A reggeli „Szabad Nép tízpercek” alatt Kovács Jenő több ízben is megcsillogtatta igazgatói orgánumanak valamennyi árnyalatát, hogy Veronikát, az egyedüli az orleansi Szűzhöz hasonlítható csodalényt, példaképpül állítsa az ideológiától elrugaszkodott, szenttelen és alacsonyrendű irodai dolgozók elé, mint aki erővel és bátorsággal, friss harcikedvvel kell eltöltse valamennyi nem álnokul, hanem becsületesen gondolkodó ember szívét. S minthogy Veronika a hétköznapi munkákban nem agyogtatott különös erényeket, mitöbb, ügyetlenségével és hibáival temérdek borsot tört a „számlázás” munkatársainak orra alá, viszont már nemcsak az asztala fölé aggatott ikont puszilgatta, hanem a röpgyűléseken is hallatta szavát, megannyi ökölcspást helyezvén el a gaz imperializmus halódó testén, — halaszthatatlanná vált „kiemelése”. Közmegelegedésre nemzették és megszülték a diszpozíciós osztályt, amelynek vezetője, helyettese és beosztott munkatársai: egymagában Kondorosi Vera lett s feladata az, hogy a megrendelő cégek-nél személyesen ellenőrizze a hajtúk és számlapok hiánytalan leszállítását. Ennek a funkciónak semmi gyakorlati jelentősége nincs, éppen ezért lehetetlen hibákat véteni vele s emellett lehetőséget ad Veronikának az ellenőrizhetetlen, szabad mozgásra, az igazgatónak meg rendkívüli fizetés és prémium megállapítására. Veronika tehát külön szobát, új íróasztalt, jó fizetést cuppogtatott össze magának, s ezen úgy megilletődött, hogy az imádott államférfiú, rúzsfoltos képét elfeledte maga után vinni új irodájába, miáltal a napi ajtatos képcsók is elmaradt. Hudák Piroska, az igazgató reménytelenül szerelmes és féltékeny titkárnője szerint Veronika a reggeli csókról nem mondott le végképp, csak elérhetőbb eszményképet választott magának. Veronika szorgalmasan eljár ellenőrizni, sokszor napokig sem látták a vállalat területén, munkájáról azonban egyedül az igazgatónak kellett beszámolnia. Szorgalmát az igazgató a legnagyobb prémiumösszeggel jutalmazta s titokban, négy szemközt Picurinak szólította... Huhh!... Huhh!... De hamar befagy, elhémályosul a kilátó rés!... Pedig Picuri még mindig ott tétovázik az út túoldalán és az igazgató tekintete úgy kíséri, mint filmszínésznő a reflektorok fénye. Vajon eszébe jut-e a kis kedvesnek, hogy betérjen a csemegébe, ahol még kapható az 1950-es évjáratú badacsonyi szürkebarát? S lám, van telepátia, mert Picuri meg-rázza magát, mint galamb a háztetőn s kényesen billegetve magát, eltűnik az üzlet ajtaja mögött... Cupp! Puszi a hasadra, Picuri! Cupp!

Az igazgató a második cuppantás után átszellemülten, a Madách téri garzon rői illatát idézve hagyta ott az ablakot. A kerek arcon a jóétvágyú ember gondtalan kedélye virított, mely akkor pompázik valójában, ha az asztalon ott kínálgatja inyenc-falatait a tetejesre rakott tál. „Hej, te bunkócska, te drága” — tört fel torkán az ének, mintegy elragadtatása jeléül. S akkor egyetlen pillanat alatt arcára

fagyott a derű és a mosoly, a nóta félbeszakadt, mint amikor a rádiót hirtelen elzárják. Az egyik fotel mögött, csontos kézzel a bársonyos támlákra nehézkedve, szonarovai aszkétizmusát fitogtatva ott állott még mindig Keserű Rezső, a faarcú személyügyi és oktatási felelős. Keserűről teljesen megfélemedezett. Zavarában az orrát simogatta tenyere párnáival s úgy találta, hogy hiányzik belőle egy darab, oly laposra türemkedett az a szép párnás hegye.

Arcán megállapodott a szigor. Léptei megkeményedtek, s oly határozottan ült le íróasztalához, a plüssbetétes székre, hogy a nagy súlytól meglazultak a tölgyfalábak eresztékei.

– És mi van az új gépkocsivezetővel? – kérdezte.

A betegesen halvány személyügyi megvárta, míg elül minden nesz s úgy mondta ki, mint egy vers címét:

– Az előszobában vár.

– Küldd be!... Azaz: milyen ember?

Keserű Rezső a vállát vont a válasz helyett.

– Hogy hívják?

– Bunburucz Bertalan.

– Humoros.

– Nem. Inkább komoly embernek látszik.

– A neve humoros. Lumen est omen.

Keserű utálattal javította ki.

– Nomen est omen.

A szigorú igazgatói arcon halvány pír futott végig s mintha csak az elillanó pirosság farkát szeretné elcsípni, két ujjal megsimogatta simára borotvált arcát.

– Leellenőrizted?

– Szülei tsz-tagok, öccse fegyőr a szegedi Csillagbörtönben, húga katonatiszthez ment feleségül. A tanács és a pártszervezet talpig becsületesnek, százszázalékgig megbízhatónak tartja. Pedig pártonkívüli. Jó információt kaptam mind a tizenhárom munkahelyéről is, ugyanis tizenhárom helyen dolgozott hat év alatt.

Az igazgató ma alaposan beebédelt s enyhe álmoság lepte meg a kényelmes székben. Az utolsó mondat azonban felélénkítette.

– Tizenhárom hely hat év alatt?!

– Mind a tizenhárom helyen jót mondtak róla. Illetve...

– Illetve?

– Egy helyen emeltek ellene kifogást. Azt mondták: kicsit zárlatos.

– Zárlatos?

Keserű dugattyúként mozgatta tenyerét redős homloka előtt.

– Süsü! – tette hozzá magyarázatképpen.

– És miért küldték el ennyi helyről?

– Átszervezés, személyi ellenszenv, létszámcsökkentés... Utoljára a Hungarotrósztnél dolgozott, az igazgató elvtárs sofőrje volt. Soha egy másodpercet nem késett, a legtöbb üzemanyagot takarította meg, karambolja nem volt...

– Ennek örülök. De miért került el onnan?

– A főkönyvelő és az igazgató elvtárs eltoltotta az egész vállalatot, az üzem maradákeit beolvasztották az Italtroosztbe...

– Az igazgatóval beszéltél?

– Felkerestem a Markó utcai fogházban.

– Mit mondott?

— „Nem szeretem, ha valaki sokat fecseg. A sofőrnek az a fő erénye, ha tartja a száját.”

— Ami azt illeti, a fecsegő embert én is rühellem. Küld be hozzám azt a Bumm-bumot!

— Bunburucz Bertalan — mondta méla undorral a személyügyi és a kártevők merev tartásával elhagyta az igazgatói szobát.

A szögletes mintájú, sötét, szinte komor színű szőnyegen és az avult plüssfoteleken árnyak és fényfoltok villództak. Az igazgatói gyomorban kényelmesebb, alsóbb régiókba helyezkedett a tartalmas ebéd. Az emésztés édes pillanatai elernyesztették a húsos tagokat. Már-már ott tartott, hogy elszunyókál. Akkor azonban keskeny rés nyílt a párnázott ajtón, előbb egy szögletes fej bukkant be rajta, majd kitárult az ajtó és a markáns vonásokkal tűzdelt arc nyomán egy magas, erős test is belopakodott.

Szerény tartású, ártatlan tekintetű férfinak látszott az új sofőr. Síbakancsot, barna nadrágot és tömött vállú, világosszürke zakót viselt, nyakát hosszú, kötött, kékszínű sállal tekerte körül. Zavarában a sálat igazgatta.

— Tiszteletem — szólt és tisztelettudóan meghajolt.

— Jöjjön közelebb! — biztatta Kovács. — Bátran, katonásan! A sofőr az igazgatóhoz legközelebb álló személy...

Bunburucz könnyű, puha léptekkel közeledett a hatalmas faragott asztalhoz.

— Igazán örülök, hogy megismerhetem az igazgató urat...

— Üljön le, kérem! — dörgött rá az igazgató, s azt a véleményt alakította ki magában, hogy Bunburucz Bertalan valóban fecsegő ember, akit a kezdet kezdetén kell megfékezni. — Az én elvem az, hogy a beosztott tartson lakatot a száján s ne válaszoljon, amíg nem kérdezik!...

— Igenis, igazgató úr...

— Nem vagyok igazgató úr, hanem igazgató elvtárs!

— De én, kérem, pártunkívüli vagyok...

— Az nálam nem számít. Úr nincs, az urak eltűntek, elvtárs van. Amíg jobbat nem találunk, addig a becsületes pártunkívüli is elvtárs!... Ezerkilencszázötvennégyet frunk.

— Ahogyan parancsolni tetszik... Valóban 1954-et frunk...

— Nem parancsolok, csak kérek. S arra külön is megkérem, hogy lehetőleg csak akkor beszéljen, ha muszáj. A régi helyein is a szája miatt nem szerették.

Bunburucz gyerekes alázattal, duzzogósan tiltakozott:

— Engem mindenütt szeretnek.

— Mégis ez lesz a tizennegyedik helye!

A sofőr szögletes arca kigömbölyödött, fogai fehéren villogtak.

— Nyertem egy korsó sört. A Szlanka Pali azt mondta, nem leszek felvéve..

— Ki az a Szlanka Pali?

— Földim. Nagyon rendes szatymazi gyerek, csak hiányzik belőle a forradalmi optimizmus...

— Szokja meg, izé elvtárs...

— Bunburucz.

— Szokja meg, hogy nálunk megszűnik a korsó sör, az ilyen Pali. meg az olyan Pali. Nálunk munka van és pofa be! — Észre vette azonban, hogy túlment a határon s enyhítésül cinkosan, barátságosan kacintott. — Hallgatni arany...

A háromszögletű fejű Bunburucz hamiskásan visszakacintott.

— Megértettem, igazgató úr.

Az igazgatónak most nem tűnt fel az urazás. Gondolatai a Madách téren csatangoltak, ahol lépcsőházból nyíló garzonjában Picuri őt várja s szinte látta, hogyan tesz meg minden előkészületet a találkozás megszerzésére a gazdag idomokkal büszkélkedő hajadon: kihúzza a dugót a szürkebarát üvegjéből, bekölnizi a hónaalját, pongyolát ölt, megteríti az asztalt és megrakja dugig német brikettel a fehér cserépkályhát. „Picuri! Picuri!” — susogta magában, a nősemberek esztelen szenvedélyességével.

— Bunburucz elvtárs!

— Igenis.

— Kérje el a garázs kulcsát Piriketől! Álljon elő! Elvisz a fővárosi tanácshoz, fontos értekezletem van...

— Megértettem.

— Igyekezzen, Bunburucz elvtárs!

Bunburucz lehajtotta fejét, a homlokához csatlakozó félköralakú kopasz folt tükörként világtott.

— Köszönöm, nagyon köszönöm — mondta elérzékenyülten. — Én úgy fogok dolgozni, de úgy... A kívánságát is lesni fogom...

Aki gyakran váltogatja helyét, az az új környezetben is hamarosan otthonosan mozog. Bunburucz alig tette be maga mögött az igazgatói szoba ajtaját, máris úgy érezte, mintha évek óta dolgozna a Hajtú- és Számlapkészítő Vállalatnál. Vakmerő és öntudatos pillantással végigcirógatta az áramvonalas, nyulánk Pirikét, akinek vénlánysága szeme körül sűrűsödő ráncokban mutatkozott csupán, egyébként ruganyos gumitestén fiatalosan feszült a magasnyakú, zöldcsikos szövetruha.

A rátarti leány ezuttal eltúrta a bizalmaskodó hangot s az írógépasztal fiókjából nagy vaskarikára függesztett, parányi lakatkulcsot húzott elő.

— Az igazgató elvtárs elmegy talán?

— Értekezlete lesz. Adja már azt a kulcsot, Pirike drága!

A leány fontoskodva tartotta a kulcsot furakodó melle elé.

— A fővárosi tanácsnál. Eltaláltam?

Bunburucz tévovázott, hogy kikapja, vagy ne kapja a kulcsot a nagy, de finomnövű kézből, azonban Pirike hosszú, hegyes karmai tartózkodóvá tették.

A leány a kis fontoskodó játék után maga nyújtotta át a vaskarikát.

— Arra kérem, Bunburucz elvtárs, hogy figyeljen. Nagyon jól figyeljen. És mondjon el mindent nekem. Nem leszek hálátlan...

Az utolsó mondatot oly adakozó, átfűtött hangon mondta, hogy abból az egyenes gondolkozású, nőkerülő Bunburucz is megértette, hogy minden áldozatra kész nősténnyel áll szemben.

A belvárosi bérházba települt vállalat műhelyeit a bádognyitányos, földszinti tizlethelyiségekben rendezték be és garáznak egy szappangyáros egykori raktárát használták. Egyébként az utcai front és a félemelet kivételével minden lakásban népes családok éltek s a családtagok örökös harcban állottak a vállalattal, amely időnként büzzel és korommal zúdította teli a lépcsőházat, az udvaron pedig életveszélyessé tette a gyermekek játékát. Most téli csend borult az épületre. Az udvaron egyetlen kisgyermek mozgott kopott, kis szánkával. Amint Bunburucz a keramitkockás, vékonyan havas udvarra lépett, talpa alól kicsúszott a talaj, hátsó felére huppant és hosszú sávban feltörölte a kövezetet. A gyermek tisztán csengő, vékonyka hangon kacagott a jeleneten. A számlapkészítő műhelyből zömök, kefebajuszos, kék köpenyt viselő férfi lépett ki, egy pillanat alatt meggyőződött a havazás méretéről és szigorú tekintete a kacarászó kislóra tévedt.

— Az udvar nem játszótér! — dörögte —. Takarodj innen, kis taknyos! Ha anyád nem nevelt meg...

Itt elakadt a szava, mert az időközben feltápáskodott Bunburucz kemény léptekkel haladt el mellette.

— Szabadság! — köszönt oda a kék-köpenyes nyájasan. — Egy szál gyufád akad-e, elvtárs?

Bunburucz zsebébe nyúlt és odadobta a gyufásdobozt. A kék-köpenyes férfi komótosan rágyújtott.

— Hallom, te vagy az új sofőr — nyújtotta vissza ajándékozó mozdulattal a gyufát. — Hová viszed az öreget?

A sofőrnek diszkrétnek kell lennie, nem szabad a főnöke dolgait kifecsegnie. Ezt Bunburucz jól megtanulta s kereste a módot, hogyan térhetne ki a válasz elől.

— Fogadjunk, hogy a tanácshoz...

— Ördögöd van — mondta Bunburucz és menni készült.

— A kocsi a legjobb alibi. Kérdezd meg a főnököt, miért nem megy gyalog, az átjáróházon? Hamarabb odaér, mintha autón megy... Csak hát akinek nagyvágó és részvényes volt a papája, az a proletárdiktatúrában sem közlekedhet gyalogosan. Igaz-e? A fene megette az ilyen proletárdiktatúrát! Hamar csömört kapsz te is, cimbora! Ezen a helyen nem fogsz megöregedni... Ha fázol, hozzánk bejöhetsz melegedni. Egy jó van ennél a vállalatnál úgylis: a fűtés. Menj csak, mert leburnít az öreg. Aztán a Warszavát vidd, ne a Volgát, a Warszavának jobb a fűtése... Szabadság!

— Szabadság!

Mire a lehült Warszavát sikerült begyűjtania és kivezetnie az udvarra, a kék-köpenyes már nem tartózkodott ott, ellenben Keserű Rezső állt a hátsó kapunál. A személyügyis merev karmozdulattal leintette a kocsit.

— Jól figyeljen, Berci — mondta hátborzongató kedvességgel. — Nekem ennél a vállalatnál mindenről tudnom kell. Há elmegy, jelenti, ha megjön, jelenti és kocsányon hordja a szemét, mint a csiga-biga! Mindent látni, mindent hallani és mindent jelteni kell.

— Értettem.

— Maga ne szóljon semmit senkinek, csak mindent jelentsen. Mit akart az előbb magától Penyigei?

— Kicsoda?

— Az a hitler-bajuszos deklasszált elem?

— Gyufát kért.

— Es még?

— Megmagyarázta, hogy ne a Volgát gyujtsam be...

— Menjen akkor, de figyeljen. A diri is csak ember, tehát figyeljen. Érti?

— Értettem. A viszontlátásra...

— Jó munkát, Berci!

Mire megkerülte a háztömböt és beállt a főkapu elé, a kocsi kellemesen átmelegedett. Álmosan és éhesen ült a volánnál és nézegette a vastag bundába bugyolált nőket. Nagyon szerette a nőket nézegetni s ha egy csinosabb, tetszetősebb leány, vagy asszony ringatódzott el a járdán, félszége és kisebbségi érzése tovább gyarapodott. Őt még nem szerette az édesanyján kívül egyetlen nő sem. S ha lesz, aki szeretni fogja, az púpos lesz, vagy sánta, pedig babaarcú, ápolt, izmos szép leányra vagyott. Egy mesebeli tündérre.

Nyers hang ébresztette fel álmodozásából. Az igazgató terpesztett a kocsi mel-

gett. Bunburucz a lakáj szolgálatkészségével mászott ki a kocsiból, hogy ajtót nyisson a főnöknek. Kovács Jenő most teljes igazgatói tekintélyét latba vetette: méltóságteljesen ült be a kocsiba, kényelmesen elhelyezkedett és nagyokat nyögött, mint az idős férfiak a testi megkönnyebbülés kellemes perceiben.

Bunburucz nagyon ügyelt bemutatkozása sikerére. Simán, de gyorsan indította a kocsit s vakmerő előzésekkel igyekezett pótolni az ábrándozásával elrabolt időt. Kígyóként kúszott közeli célja felé s finoman simult a járdaszegélyhez a „Tanács” hatalmas sárga tömbje előtt a piros Warszava.

Az igazgató most is megvárta, hogy Bunburucz nyisson ajtót s hagyta, hogy terjedelmes testét egy húzó-voró kézmozdulattal kisegítse. Kezéhen többrekeszes, nagy bőrtáskát lóbált.

— Itt várjon rám — mondta.

Bunburucz fázós tenyerét dörzsölte össze.

— Igenis!

— Ha hétig nem jönnek, vigye be a kocsit a garázsba. Reggel félnyolcra értem jön a lakásomra. Ha a feleségem érdeklődne, megmondja, hogy a soroksári telepet ellenőriztük s nagyon későn jöttünk haza.

— Tehát nem a tanácsnál tetszett lenni!

— Ha a feleségem kérdezi, nem. Persze ez csak arra vonatkozik, ha nem végeznék hét óráig... De ez nem tartozik senkire!

— Értettem.

Fél nyolckor a hókotrógép zúgására ébredt. Keze és lába megdermedt a hidegtől. Hogyan is tudott ilyen mélyen elaludni? Az állástalanság, céltalansága elkergeti az álmot, a munka kellemesen kifáraszt. Elmúltak a nyugtalan napok s jönnek ismét a gondtalan, nagy boldogító alvások. Negyvennégy éves múlt, de a munkában még harmincnek sem érezte magát.

Letörölgette a havat a kocsii ablakáról. Az utca ezen a szakaszon elnéptelenedett, ifjú pár csókolódzott a Csemege-üzlet kirakata előtt. Hogy megdobban ilyenkor az agglegényszív! Szerelemre még fiatalabbnak érzi magát, mint a munkára, Talán csak hűszévesnek! De huszonnégynél semmivel sem többnek...

A sötétből irhabundás, villogó tekintetű, nyúlánk, fiatalos mozgású, üdearcú nő lépett elő.

— Maga az új sofőr?

Bunburucz bambán végigmérte és hallgatott.

— Nem is dicsekedett Jenő! Hol hagyta?

— Kit?

— Kit-kit? Kovácsot...

— Az igazgató urat?

— A férjemet.

— Az igazgató úr a soroksári telepen van.

— Nem a szukájánál? Jól vigyázzon, hogyha hazugságon kapom, nagyon megjárja... De maga becsületes embernek látszik. Én megbízom magában. Mától kezdve figyelni fogja Jenő minden lépését és mindennap elmondja nekem, hogy mit tapasztalt. Az összegben majd megegyezünk. Figyeljen. Mint a sas. Nem bánja meg...

Hazafelémenet a sarki hentesüzletben befalt tíz deka főttkolbászt mustárral s vásárolt két szelet kenyeret az otthon tartogatott, gondosan becsomagolt szilvalekvárhoz. A Király utcában lakott albérletben, egy nyolcvanéves özvegyasszonynál,

a meleg szívű és szenvedélyesen löversenyző Varga Ignácznénál. Varga nénit második édesanyjának tisztelte. Megszokták, megszerették egymást.

Erőtlenül kopogtatott. Alig győzte kívánni, hogy az idős asszony előcsoszogjon és kinyissa az ajtót. De az ajtó mégis csak kinyílt és ott állott Varga néni.

— Jó estét, Bercike! — előzte meg a köszönéssel és arcán anyai öröm suhant végig. — Tán állásban van?

— Dolgozom, Varga néni!

— Gyerünk beljebb, odabent jó meleg van, — s elindult a kis fürge öregasszony előre. — Milyen a hely?

Bunburucz letette a kenyeret a konyhaasztalra.

— Ki tudja. Azt hittem, sofőrnek megyek és spiclit csinálnak belőlem. Mindenki arra biztat, hogy figyeljek és jelentsek. Az igazgató meg hazudni tanít. Nehéz helyzet. Tudja jól, hogy én nem tudok hazudni.

Az öregasszony nagyon komoly lett.

— Meg kell tanulni, Bercike! Mindenki hazudik. Aki nem hazudik, az nem él meg...

— És a figyelés? A jelentés?

— Azzal csak jól jár mindenki, ha maga lesz a besúgó. Bár minden besúgó ilyen ember lenne! Vállalja el. Ha nem vállalja, akad más. Attól nem lesz rosszabb sem a melósnak, sem a parasztnak. Ha egyszer így kívánja a kommunizmus...

— Nem a kommunizmus kívánja ezt, Varga néni! Az emberek.

— Azok nem emberek, fiam!

— Hanem?

-- Bohócok.

Hangos nagy nevetéssel telt meg a konyha.

— x —

Egy hete dolgozott a Hajtű- és Számlapkészítő Vállalatnál s egyetlen hét alatt szigorúan következetes, új életrendet alakított ki. Varga néni pontosan öt órákor költötte s azalatt, amíg ő mosdott, elkészítette a tejes kávé lépcsőn mindig sietve, futva ment le, az utcán azonban meglassította lépteit s a metsző hidegben is csak sétált, mint aki nagyon ráér. Végigkóválygott a Király utcán, átment a Deák téren, megkerülte a Fővárosi Tanács épületét, bevetette magát a szűk utcába, mely ismerős kirakataiban mindig kínált valami új látnivalót. Hat órára a garázsba ért. Negyednyolcig a motorral babrált, gondozta, dédelgette a piros Warszavát. Fényolcra az igazgató lakása elé hajtott. Nyolckor újból beállt a garázsba, majd átsétált az udvaron a számlapkészítők műhelyébe, ahol mindazideig hallgatta a szakik csevegését, amíg a csengő fel nem berregett. Félkilenckor a csengő szavára ő is felballagott a vállalat emeleti folyosójára, ahol naponta más-más személy ismertette a Szabad Nép legfrissebb híreit és cikkeit. E szertartáson soha nem hallatta véleményét s bár az első napokban kíváncsian hegyezte fülét, az ötödik napon már unta az egyskálájú hozzászólásokat, mint a gyermek a megszokott játékot. Mindig ugyanazok szólaltak fel és mindig ugyanazt mondták. A gyakran háromnegyedóráig tartó „Szabad Nép tízperc” után ismét a műhelybe vonult s elkerlte az újságot Luka Dezső bácsitól, a legöregebb számlapostól, hogy átfussa a sporthíreket s közben azon bosszankodott, hogy Penyigei szaki hosszú és harcos hozzászólását mindig ilyenkor mondotta el, ostorozván a gaz imperialistákat, vala-

mint szaktársait, akik nem táplálnak eléggé izzó gyűlöletet az orgyilkos imperializmus iránt. S amikor a kocsi kérte az igazgató, Bunburucz előbb az öltözőbe ment és visszacsúszta az újságot Luka szaki kabátzsebébe, s hangos „jó munkát” köszönéssel kicammogott a műhelyből.

A hetedik napon azonban minden másképpen alakult. Alig lépett az utcára, vonyító fékezéssel nagy fekete Zim-kocsi állt meg mellette.

— Ül be, egyetlen Bercikém!

Szlanka Páli nyújtózkodott a volánnál és hivogatta a leeresztett ablakon át, Az ívlámpa fénye élesen kirajzolta profilját.

— Palikám! — lelkesedett Bunburucz.

— Hová vigyelek, öreg?

Bunburucz befészkelődött a kényelmes ülésre.

— A Vörösmarty téren ledobhatsz.

— Tetszik-e az új hely?

— Még ilyen helyen sem dolgoztam!

A nagy kocsi szépen elfeküdt a síkos úton és zajtalanul suhant célja felé. A járókelők a csillogó, fagyos havat tapodták s utánacsodálkoztak a remek járműnek.

— Tán nem tetszik?

— Öregem, ez egy svindli-vállalat. A melósok három nap alatt elvégzik a negyedéves tervet s attól kezdve csak fusiznak — szépmívív öngyújtót és krómnikkel cigarettatárcát vett elő. — Ezeket tőlük kaptam.

— Hogy tartsd a szádát! Hogy meg ne tudja a diri...

— Az lehet.

— S ott nincs norma?

A kocsi közben a Vörösmarty térre ért. A berbeand közelében fiatal nők vitáztak, Bumburucz kászálódott.

— Norma az van. Csakhogy kézi-melőra. A szakik meg géppel dolgoznak. A Luka szaki szerkesztett egy olyan gépet, amely ontja a kész számlapokat. Kézzel másfél órát is elpiszmognak eggyel. Beadta újításnak, de az igazgató elrendelte a gép megsemmisítését...

— Bolond az?

— Esze van, öregem. Ha a gépet bevezetik, akkor tíz nap alatt legyártják az egész évi tervet s nincs szükség tovább munkásokra. Megszűnik a vállalat s mehet az igazgató a balfenekre. Világos?... Persze a szakik elrejtették a gépet.

Szlanka Páli öblösen felnevetett.

— Hülye helyzet. Miért nem jelenteted?

— Mert akkor sofőr se kell. Örülök, hogy kocsit kaptam...

— Hát vigyázz magadra, jófiú!

— Good by!

A vállalat udvarán az éjjeliőr fogadta. Bundája prémje és nagy haversabajúsa zuzmarától fehérlett.

— Jó hogy jössz, Bunburucz elvtárs. Hatra az igazgatónál kell lenned. Siófokra mentek, a vállalati üdülőt ellenőrizni.

— Télen?

— Leltár lesz. A Csinibaba is megy...

— Csinibaba?

— A Veronika kisasszony.

Előző nap a soroksári telepen járt a főkönyvelővel, későn értek haza s a dél-

utáni portás elfelejtette figyelmeztetni a korareggeli túrára. Így pizsamát, borotválkozó készletet, törülközőt, szappant nem tett a táskába. Az igazgató ugyan Budán lakik, de egy kis vargabetűvel a Király utcát is érintheti. Mindenesetre „felugrik” az úti kellékekért előbb.

— x —

Közölte Varga névvel, hogy vidékre megy s máris sietett a kocsihoz. A lámpák még égtek, de a hó már reggeli világosságot derített. A Körút irányába vezette a Warszavát. A villanyrendőr éppen akkor lépett szolgálatba s hivatali ügyködése nyomán kigyulladt a tilosat jelző piros lámpa.

Lefékezett.

A Körúton köd gomolygott s a kocsi előtt átkoválygó gyalogosok ködlovagoknak és fátyolba rejtőző tündéreknek látszottak. A kocsi órája egyhangúan kettygett. Hat múltott öt perccel.

Abban a pillanatban valami hatalmasat csattant. Hátában lökést érzett és előrebukott a volánra. A hátsó ablakok szilánkokka pattogtak. Mire magához tért és pillantást vetett a tükörbe, a kocsi mögül egy kék Moszkvics kígyózott elő s a zöldre váltott jelzést kihasználva, belerobogott a ködbe. De Bunburucz tisztán látta a rendszámot: CF—0999.

Nyugodtan kilépett a kocsiból, hogy tanút keressen.

Fázós fiatalember húzta be nyakát a feltűrt gallér mögé.

— Én láttam — mondta reszkető hangon —, Kis Pál vagyok. Soroksári út 66.

— Írja fel a rendszámot — nyújtotta át a ceruzát Bunburucz. — Erre még szükség lesz:

A balatoni kirándulás elmaradt. Az igazgató elvonult tágas irodájába Picurival s odabentről dühös és gyalázkodó női hangok szűrődtek ki. A vállalatnál mindenki lapult, az igazgatóval nem jó találkozni, ha rosszkedvében van.

Az udvaron Bunburucz könnyezve csodálta a horpadást, amit a Moszkvics döfése okozott. Keserű Rezső szárazon vígasztalta:

— Ki kell simítani, dukkózni és kész! Felszámolunk hatezret a pasinak, mint a pinty.

— Előbb meg kell találni...

— Azt bizza rám. Minden kocsinak kartonja van. A rendszámról megtudjuk a tulajt s mehet a számla. Ez a balatoni út úgyse hiányzott magának. Igaz?

A műhelyekben végigfutott a hír, hogy Keserű Rezső a központi gépjármű-nyilvántartóba ment s a munkások fogadásokat kötöttek, hogy a karambolozó Moszkvics tulajdonosa színész-e vagy sportoló.

Kevéssel ebéd előtt az igazgató hívatta Bunburuczot. Piroska végigmérte és szokásától eltérően maga nyitotta ki az igazgatói szoba ajtaját. Benn: állva és vésztjósó pillantásokat vetve várt rá az igazgató és a személyügyi.

Kovács Jenő súlyosan az íróasztalra tenyerelt.

— Mi volt a rendszáma annak a kocsinak?

Bunburucz kényszeredetten nevetett.

— Könnyű megjegyezni: egy nulla és három kilences.

Hátborzongató hangsúllyal hangozott fel a kérdés:

— Tehát: nullakilencszázkilencvenkilenc?

— Egészen jól teszik mondani.

— Csakhogy ez nekem nem tetszik. Én a becsületre sokat adok...

Keserű Rezső lebiggyesztette duzzadt alsóajkát.

— A hazug embert könnyebb elfogni, mint a sánta kutyát...

Az igazgató felmordul.

— Maga belerükvercelt egy hirdetőoszlopba.

— Soha — tiltakozott Bunburucz. — A CF-0999 ütközött belém...

— Álmában.

— Nem kérem. A Körútnál...

— Különben is: mit keres a Körúton, ha értem jön?

— Mindennek a Moszkvics az oka. Tessék elhinni nekem. Egyedül a Moszkvics a hibás...

— Ami nincs...

— De van...

— Kár a színjátékért, Bunburucz — szolt a lélek húrjait pengetve a személy-
ugyis. — Ilyen rendszámú kocsi nincs.

— De van...

— A nyilvántartóban ezt jobban tudják.

Az igazgató toporzékol.

— Távozzon! Alattomos, hazug!

Fejét lógatva hagyta el a szobát s a műhelybe tartott, hogy Luka Dezső bá-
csinál vizsgálatást keressen sérelmére. Luka szaki azonban ügyet sem vetett rá:
az öltözőben négyszáz forintot kiloptak a zsebéből, s most egyedül ez foglalkoztatta.

Bunburucz Bertalan ennyire elhagyatottnak, magányosnak még sohasem érezte
magát.

— x —

Napokig ki sem mozdult a garázsból, csak ha nagyritkán valami fontos útra
kértek. A tél kegyetlenül tombolt, reggelenként harmincfokos hideg kö-
szönt a fővárosra és a vállalat vezetője begubózkodott éjjel-nappal fűtött szobájába.
Csak Bunburucz dacolt az északi sarki időjárással. Gyűlölte és kerülte az embere-
ket, a garázs fagyában örölte napjait.

A számlapkészítő műhely fiatal technikus, a lányosarcú, szemüveges Sándor
Sanyi, ki a rengeteg ráérő időt továbbtanulásra használta fel, a levelező tagozaton
gépészmérnöki diploma megszerzésén fáradozott, időnként megkérdezte Luka De-
zsőt:

— Mondd, öreg, hova lett az a nyakigláb sofőr-haverod?

— A fene tudja — legyintett ilyenkor az öreg Luka és sherlockholmesi, vizslató
nézésével végigreflektorozta a műhelyt, hogy vajon ki lehet az üzemi szarka.

De a műhelyben semmi különöset nem lehetett felfedezni, mindenki végezte
a maga megszokott reszortját. A legtöbben aludtak, mert éjszakánként hólapáto-
lást vállaltak, amit a műhely melegében igyekeztek kipihenni. Mások olvasgattak,
vagy a maguk részére készítettek különféle használati tárgyakat. Egyedül Penyigei
fontoskodott a satúpad körül, kopott reszelővel vagy szórhányta ecsettel a kezében.

Negyedik napja tartott ez így, amikor Sándor Sanyi ismét feltette a kérdést
Luka szakinak:

— Hova lett a Nyakigláb? Te, öreg, csak nem ő szabadított meg a négy darab
százasodtól?

Luka Dezső éppen egy gyermek-kádat forrasztgatott legfiatalabb unokájának,
fintorogva tartotta el fejét a szalmiákos füsttől.

– Ugyan már! Sanyikám, én azért a fickóért tűzbe teszem a kezem. Az egy szent...

– Akkor miért hagyod megfagyni a garázsban?

Az udvaron szél süvített végig és a jégdudorokon lisztte őrlötte a felkapott havat. A műhely kéményéből földreverődött a füst és összekeveredett a porhóval. Csontig hatoló, velőfagyasztó hideg dühöngött. Mindenki a meleg kályha mellé menekült, csak Bunburucz matatott a Warszawa körül, mint egy sarkkutató. Luka szaki ráripakodott.

– Azonnal gyere velem, te örült!

Bunburucz zsebrendő gyanánt zsebrevágta az olajos rongyot és engedelmesen követte a didergő öreget. Szögletes arcán foltokat hányt a hideg, a műhely melegében azonban kipirosodott.

– Bolond vagy te, csak nem pörögsz – állapította meg tudományosan Luka Dezső. – Mi a bajod?

– Nem hisznek nekem.

– Ki nem hisz?

– Senki.

– Hát mi senkik vagyunk?

– Azt mondják, hogy kitaláltam az egészséget... Hogy nem is volt karambol... Hogy én csúsztam neki egy villanyoszlopnak...

Penyigei félbehagyta a reszelgetést.

– Hol van akkor a tettes? – kérdezte és gyanúsító pillantása szinte felfalta a természetes söfört.

– Felírtam a rendszámát.

– De hol van? A nyilvántartóban nem szerepel ilyen számú kocsi...

Öreg Luka dühösen sietett Bunburucz segítségére.

– Elírta a számot. Tévedett. Nagy köd volt aznap reggel... És aztán? Mással is megeshetett volna...

Bunburucz tűzbejött.

– Nem tévedtem. CF-0999. Kék Moszkvics. Ezer közül is megismerném...

– Miért nincs akkor kartonja? Miért nem szerepel a nyilvántartásban?

– Ha én ezt tudnám?...

Dél felé elvitte a főkönyvelőt a Földművelésügyi Minisztériumba egy újítási tárgyalásra, utána az Országház elé parkírozott, mert távolról is megismerte Szlanka Pál fekete Zim-jét. A nagy fekete kocsi keresztben állt a téren, mintha nagy nekifutással be akarna rontani a minisztérium kapuján. A kocsi és a minisztérium hatalmas, zömök épülete között különböző márkájú személygépkocsik parkíroztak.

Szlanka prémgalléros, vastag télikabátban sütkérezett a napon, s úgy tett Bunburucz érkezésére, mint aki valóban várt erre a találkozásra.

– Jól összebeszélünk – nevetett Bunburucz és megcsúszott a jeges havon.

Szlanka mosolygott.

– Akarattal aligha találkozunk ilyen pontosan. Hogy vagy öreg?

– Mint nyúl a fagyon.

– Megvan-e már a tettes?

– Ne is bosszants!

Az Országház mellett, a Duna közelében danka-sirály feszítette meg szárnyait és játékosan hintázott a napfényben szikrázó vörös csillag magasságában. A Mar-

git-híd felől villamos zörgött végig a parkírozó kocsik előtt s egy irhabundás aszszony két kisgyermekével vakmerően futott át a síneken.

Szlanka barátja vállára tenyerelt.

– Mondd, Bercikém, valóban jól láttad azt a számot?

– Nem vagyok vak.

– Viszont a központi nyilvántartóban minden kocsinak kartonja van. Ha karton nincs, kocsni sincs.

Bunburucz haragosan rántotta ki vállát a nehéz tenyér alól. A vér a fejébe szökött.

– Már te se hiszel? ... Ezer közül is megismerném. Olyan volt, mint az a kék Moszkvics ott. Egészen olyan ...

A Moszkvics negyvenméternyire állt tőlük a téli fényzőzónben s ők egykedvűen bámulták, mint gondolkodó, gondterhes apa az előtte játszó gyermekét. S akkor hosszas tündés után egyszerre kiáltottak fel:

– Ez az!

A kék Moszkvics száma messziről viritott: CF-0999.

– Most nem menekülsz! -- mondta Bunburucz fogcsikorgatva, s nagy gólyalábain úgy rohant, mintha sitalpakon közlekedne.

A minisztérium árkádjai felől egy teltképű, fekete, alacsony, bőrkabátos férfi közeledett lassú, kimért léptekkel. Csaknem Bunburuczal egy időben ért a kocsihoz, s megszokott kézmozdulattal kinyitotta a volán melletti ajtót.

Beülni már nem tudott, mert Bunburucz elkapta a gallérját és mint egy rongybabát megemelte a nehéz testet.

– Viszlek, piszok!

A földtől elvászott ember nevetségesen rugkapalódzott.

– Engedjen el, mert megbánja! – ordította.

Az álldogáló személyautókból összereglettek a ráérő gépkocsivezetők. A jövőmenő emberek is a hangoskodás színhelyére siettek, s pillanatok alatt két véleményét képviselő csődület vette körül a kiabáló embereket. Az Országház közeléből két rendőr is előkerült.

Bunburucz egy ideig hősiesen feltartotta gyűlölt terhét, majd egy megvető karmozdulattal a földre pottyantotta. Az ordító ember egyensúlyát veszítve hullott a szutykos hóra. Bunburucz utána nyúlt.

– Agyontaposhatnálak, te féreg! ...

De akkor iszonyú fájdalom bénította meg. A rendőrök hátulról kicsavarták a karját.

A bőrkabátos feltápáskodott, lerázta magáról a havat. Belsőzsebéből igazolványt vett elő, hevenyén a rendőrök elé tartotta!

– Ez az ember egy közveszélyes örült, – mondta Bunburuczra biccentve. – Szabadság!

Azzal beült a kék Moszkvicsba és elhajtott az eset színhelyéről.

A rendőrök felírták Bunburucz adatait.

– Ne engedjék el! – követelte még mindig hangosan Bunburucz.

Az egyik, a jóságosabb képű rendőr a fejét csóválta.

– Vigyázzon magára, ember! – mondta határozott-szelíden, csitítóan. – Jól látuk, hogy maga kezdte. Ne okozzon botrányt a Parlament előtt, mert az csúnya dolog ...

Szlanka többször is közbe akart szólni, de a nagy hangzavarban nem jutott szóhoz. Most végre pillanatnyi csend támadt.

— Hagyjad, Berci! — emelte fel kezét, mint az aldást osztó proféta. — Most már nyomon vagyunk... A kék Moszkvics valóban fut. Én is láttam...

A főkönyvelő némi gyanakvással fogadta Bunburucz közlését a várakozás alatt lezajlott élményről s mindazideig, amíg a vállalat épülete elé nem gördült a kocsí, többféleképpen értelmezhető, néma fejbólintással kísérte az izgatott beszámolót. Mielőtt azonban kilépett a kocsiból, érzéketlen, intő hangon azt mondta:

— Legjobb, hogyha hallgat az esetről!! Én ott jártam Keserű eltárssal a nyilvánvartartóban, s a kék Moszkvics csak a világűrben közlekedik...

Bunburucz nem hallgatott az intelemre, hanem vitte a hírt Luka szakinak, aki viszont felbízta Sándor Sanyit, hogy beszéljen a személyügyi előadóval. Kis idő múlva Keserű Rezső hívta Bunburuczot.

Vizslatott és szűrt a tekintete.

— Tehát ismét látta a kék Moszkvicsot?

— Igenis.

— Tanú van?

— Van.

Keserű a ceruza végével az asztalt kopogtatta s úgy tett, mint aki valami korszakalkotó felfedezésen töri a fejét.

— Hát, jó! — mondta kínosan hosszú várakozás után. — Holnap reggel újból bemegyek a központi nyilvánvartartóba De ha lóvá tett, kereshet új helyet magának...

— Igenis.

Másnap reggel kísértetiesen megisméltődött a korábbi helyzet a számlapkészítő műhelyben. Megint együtt izgultak a műhely dolgozói Bunburuczal és a vérmesebbek fogadásokat kötöttek a Moszkvics-tulajdonos foglalkozását illetően. Bunburucz egykedvűen az újságot bújta, mint aki nyeregben érzi magát s egyéb problémája sincs, minthogy hogyan készül külföldi portyára a nagyválogatott.

Kínos órák teltek el így, Bunburucz már az apróhirdetéseken is átrágtta magát és még mindig semmi hír. A várakozás tüze kezdett lelohadni a műhelyekben és egyesek már az öngyújtókészítés termelékenyebb módszereiről vitáztak.

Váratlanul ért tehát mindenkit, midőn Keserű Rezső feltépte a műhely ajtaját és merev alakja felmagasodott az előtérben. Tekintete körülmarta Bunburuczot.

— Utoljára csinált belőlem pojácát! — nyilatkozta ki. -- Nincs CF-0999! Nincs kék Moszkvics!

Bunburucz elsápadt.

— Tanúm van rá!

— Kicsoda?

— Szlanka Pali.

— Ki az a Szlanka Pali?

— Földim és jóbarátom.

Keserű Rezső végigmérte.

— Ezt jól kiagyalta.

Bunburucz segítőtársakat keresett, fátyolos tekintetét végighordozta a munkások megkövült arcán, de még Luka Dezső sem árult el semmi részvétet.

Lelógatta az újságot. Méla, lassú léptekkel bevonult az öltözőbe, majd rövid idő múltán újság nélkül tért vissza a munkapadok közé. Gyilkolt a csend. A lassú léptek tiltóztatatosan kongtak a cementlapokon. Bunburucz szeméből egy játékos könnycsepp indult útjára, felkapaszkodott az orr gerincére s megállapodott a nagy vörös „szerszám” hegyén.

Senki se köszönt, senki se szolt utána, amikor kilépett az ajtón a sivítő teli szélbe.

A műhelyben a munkások meg sokáig mozdulatlanul maradtak helyükön. Elsőnek Penyigei tért magához.

— Jó lesz megnézni, mit csinált olyan sokaig az öltözőben — mondta és eisietett.

Talán öt percet lehetett távol. Feldúltan tért vissza a munkahelyre.

— Megvan a tettes! — kiáltott fel. — Ötszaz forint hiányzik a kabátomból.

Többen is az öltözőbe siettek és még ketten találták feltörve szekrényüket. Mindkettőből eltűnt a pénz és még néhány értékesebb személyi használati tárgy. Többi között nyoma veszett Sándor Sanyi jegy-gyűrűjének is.

— x —

Édesanyja törődött arca rémlett fel, a ráncok közül elővillogó tüzes, nyugtalan szem. Hallani vélte az örökké ingerlékeny hangot: „Berci, már megint mit csináltál! Tanuld meg, kislíam, a magunkfajtának a becsület az egyetlen menedéke.” Gyerekkorában hangzott így az intelem, azóta meggyorsult az idő és szívét, agyát betöltötte a száguldó évtizedek ürülete. S most megint dorgál a tisztán csengő anyai szó. Egyszer nagyon megkívánta gyermekpajtása ökrét, amely kukoricacsutkából és szarvnak görbített drótból készült, s egy óvatlan pillanatban elcsente az ökröt. Amikor édesanyja a vélekről tudomást szerzett, mángorlófával kékre-zöldre csépelte: „Erre tanítottalak?! Óh, te elvetemült gézengúz!” Mintha most is megkeményedett, hajlíthatatlan gerincét sújtának a szopora ütések. „Azért kaptad kislíam, hogy soha el ne feledd: a becsület a szegények kenyere.”

A becsület...

Milyen anyagból formálták vajon a becsületet? Hóból-e, mely a melegen tócsává olvad? Vagy ködből, mely úgy gomolyog az emberi test körül, mint felhő a Föld labdája közelében s egy szélhullám szétűzheti? Vagy puha anyagból, amelyet minden érintés a maga kénye-kezdvére formál? Vagy szilárd köből, amelyet víz és gyökérzet megrepeszt, hogy porrá, maszattá máljék szét? Mert bármilyen anyagból legyen is a becsület, sérthetetlen csak akkor marad, ha az emberek mocskos érintése megkíméli. Nem önálló érték, hanem idegen indulatok és vélemények lüggvénye.

A Soroksári út elején koptatta az aszfaltot, torkában és halántéka körül az az egető láz tüzelt, ami édesanyját éltette a megalázó megpróbáltatások idején. Nem látta a hidegtől kipirult, siető embereket, mert állhatatosan rámeredt a feddő, számonkérő anyai tekintet.

„Semmi rosszat nem tettem” — motyogta védekezően. — „Betartottam a tízparancsolatot, betartottam a párt és a kormány határozatait, nem vétettem a közlekedési szabályok ellen. Semmi, de semmi rosszat nem tettem.”

Balján nagy gyárépületek pőfékeltek szivaralakú kőményekből, jobbról a HÉV vágányai fénylettek s nagy anyagraktárak, fatelepek nyúltak el a befagyott Dunáig. Tejszínű, nehéz köd lopakodott a városba.

Soroksári út 66.

Megtorpant. Ezt a számot kereste, de hirtelen oíy bánaság ernyesztette el agyát, hogy nem értette, miért gyalogolt idáig. A keresett szám alatt nagy, kopott kőkanu boltívén világitott a vörös csillag, a kapu egyik felén trafikszerű órbódé szerénykedett s a cementezett udvar mögött hatalmas gyáracsarnokok üvegfalai fénylettek.

Végre fejében is világosság gyulladt. Ezt a címet adta meg Kis Pál, a nevezetes karambol koronatanúja.

A portásablak előtt tétován megállt. Félkarú, ferdeszájú kisember volt a portás, alsó álla kidomborodott, mintha kavicsot tartana a nyelve alatt. Ép kezével félrehúzta a toléblakot.

– Kit keres?

– Kis Pált.

– Hol dolgozik?

– Nem tudom.

A portás készséget és tanácstalanságot árult el.

– Így nehéz lesz. A mi üzemünkben ötvenhét Kis Pál dolgozik.

– Fiatalember. A hónom alatt elfér — magyarázta Bunburucz, de érezte, hogy a személyleírás vérszegény.

– Melyik műszakban dolgozik?

– Akkor reggeles volt...

– Mikor?

– Hogy is mondjam...

Bunburucz úgy tett, mint aki nagyon gondolkodik valamin, azután szóltanul taképnél hagyta a segíteni kész portást. Ment-ment, kábán és lehorgasztott fejjel, mint aki az út kendermagosra taposott, fagyos haván keresi az elveszett becsületet.

Varga nénit fő tartózkodási helyén, a konyhában találta. A meggörnyedt, fürge kis asszony marokra fogott fakanállal dühösen kavarta a rántást. Hagymás zsírszag töltötte be a konyhát. Bunburucz megdöbbsent a nyelves és vidám természetű öregasszony hallgatásán. A baljós hangulat elfeledtette a maga vigasztalan keserűségét.

– Mi történt, Varga néni?

Az idős háziasszony csak erre várt. A zománcvesztett lábacsákat félrehúzta a gázlágról s a fakanállal hadakozva magyarázta:

– Ne is kérdezze, Bercike! Tönkretett a Házsártos...

Bunburucz nagyon ostoba arcot vágott.

– Ki az a házsártos?

– Megálmodtam, hogy a Házsártos nyert az ügétön. Ma kaptam meg a nyugdíjat, gondoltam, rászánok kétszáz forintot. A multkor ugyanígy megálmodtam a Haragszomrádot, akkor nem tettem meg csak két forintért, egy lóval s nyert a Haragszomrád, de placcon nem volt. Most levettem a Házsártost mezőnyel.

– És nem nyert — tette hozzá részvétteljesen Bunburucz,

– De nyert. Száz méterrel verte az egész mezőnyt. Be is mondták, hogy győzött. Képzeld el, tíz az egyhez adták, a kutya se játszott.

– Bravó! Akkor egy kalap pénzt kaszírozott, Varga néni!

– Maj' mit mondok! Képzeld el, utólag diszkvalifikálták tisztátalan ügetésért. Mert az okosok másik lóra rakták a pénzüket. Ezt nevezik szocialista lóversenynek! Olyan család ez, Bercike, de olyan család! Mért nem állították ki verseny közben? Mért csak akkor, amikor már utcával győzött...

– Bár csak ennyi bajom lenne, Varga néni!

– Nem kell ennél nagyobb baj! — tette ismét lángra a rántást az idős asszony. — Tán megint történt valami, Bercike?

Bunburucz töviről-hegyire elmagyarázta kudarc-sorozatát, minduntalan közbeszúrva, mintegy visszatérő rigmusként: „Nincs pechesebb ember nálam.” Varga néni ilyenkor mindig közbekérdezett: „Hát én mit mondjak?” Amint azonban végetért a beszámoló, nyugtalanító csend hatolt a bőrük alá. Megborzongtak.

Varga néni az aprított krumplit a rántásba öntötte s a teafőzőből forró vizet öltött a lábasba.

— Egy orvosság van — mondta a nagy gondolkodók határozottságával. — Tegyen úgy, mintha semmi se történt volna. Ha azok a csalók, tolvajok nyugodtan dolgoznak, akkor maga. Bercike, fenuhordhatja a fejét. A maga lelkiismerete tiszta, mint a patyolat. Ne törődjön azzal, hogy mások mit mondanak. Az a fontos, amit az ember önmagáról tart...

Ezt Bunburucz képtelenségnek gondolta.

— Menjek el reggel Kovács Jenő igazgató úrért?

Varga néni a sámlira ült, imára kulcsolt kezét a combja közé szorította.

— Tán fél tőle? — kérdezte és feddő tekintettel végigmérte a nagy-melák „fiút”.

— x —

A vérmes, változékony hangulatú igazgató ezen a reggelen derűsen ébredt, s most gyermekesen játékosan csúszkált a síkosra hengerelt jeges havon. Ifjú energiák szabadultak fel benne, mint kikeletkor az erdők vadjaiból. Trillás, hajlékony dallamot fűtyült. Friss jókedvvel csapta be maga után az autó ajtaját s a fűtő még jóideig otragadt ajkán. Megbocsátó szeretettel figyelte Bunburucz gyakorlati munkáját, s az elbiggyedt ajkakba torkolló szomorúságot. Jobban szerette Bunburucz fernandeli mosolyát s most különösen zavarta vidám kedélyállapotát a sofőr bánata.

A Lánchídon futott a piros Warszava s a szemben dübörgő nagy autóbuszok kellemes ringásba lódították a vasszerkezetet.

— Fel a fejjel, fiam! — mondta barátságos hangszínezettel. — Nem kell mindjárt fehérneműt váltani!

Bunburucz homlokát kottalappá csikozták a torlódó ráncok.

— Nem hisznek nekem — tört ki belőle önkéntelenül.

Kovács Jenő igazgató feszülő, kemény combján derékszögbe állította disznóbőr aktatáskáját.

— Ami azt illeti, kuruc egy história — jelentette ki és a villanyórához egyezett a pontos időt karóráján. — Van egy javaslatom: gyérünk el a helyszínre! Látni akarom, hogyan történt...

— A karambol?

— A karambol.

A Sztálin útról a Nagymező utcán át kanyarodtak be a Király utcába. Bunburucz egykedvű nyugalommal irányította járművét a síkos úton és bánatának kirakatonásai odafagytak arcára. Olyan volt így, mint egy keserűs-plakát. A Király utcába érve kisimultak a redők homlokán és halántéka körül egy duzzadt, kéken dömborodó ér bugi-vugiba kezdett, s táncot járt nagy, ingnyakból kikíváncozó ádámcsutkája is.

Lelassított.

— Ilyen tempóban haladtam — mondta és határozott szavai izgalmat lepleztek. — Csakhogy akkor még égtek a villanyok. Sűrű köd folyt. Tejfehér. sűrű köd. És korábban is volt, mint most...

Az igazgató köhintett s egy ideig fürkészve figyelte Bunburucz arckifejezését: igazat mond-e vajon?

— Nagy volt a forgalom? — kérdezte azután.

— A járdán kergették egymást a gyalogosok, de az úton csak egyetlen teherautó.

haladt. Túl gyorsan hajtott a *tefus* kolléga még gondoltam is, hogy könnyen baj lehet, s *ugrik a betéltap*. Szerencséje volt. Még átfutott a körúton... Engem lestoppolt a piros lámpa...

– S a kék Moszkvics?

– Valamelyik kis utcából ragadt a kocsimra. A tükörből láttam, hogy a trolie elé vág és a hátamhoz tapad.

Bunburucz a tükörbe nézett, az igazgató pedig önkéntelenül hátra fordult, hogy az ablakon át képzeletében megalkossa a jelenetet.

– S azután?

Bunburucz lefékezte a kocsit.

– Megálltam, ahogyan most. Pirosat mutatott a jelző, ahogyan most... A Moszkvics pedig belémfutott.

– Csakugyan? – kérdezte az igazgató, kételkedve, enyhén gúnyosan.

– Úgy igaz, ahogyan itt ülünk... CF-0999!

– S mivel magyarázza, hogy ilyen rendszámú kocsit nincs?

A sofőr szilajon, vadul felkiáltott, szava rémített, mint az indián csatakiáltás.

– De van!

Teljes erővel a gázpedálba taposott. A Warszawa nagyot ugrott és Kovács Jenő karakterisztikus, irodalomba kívánczó orrát a szélvédő üvegebe döfte s fájdalommal jelül felnyögött:

– Barom!

Bunburucz azonban rá se hederített, fűrgé kézmozdulattal a „direktbe” mozgatta át a sebességváltót s az örülék vakmerőségével szélesebben hajtott végig a jégtükrös úton. A piros Warszawa időnként gazdátlan, faroló mozdulatot tett s a levegőben ott libegett a közelgő szerencsétlenség szele.

– Megőrült?! – kijelentette inkább, mintsem kérdezte az igazgató, és orra megsérült bunkóját markában szorongatta.

– Most vagyok csak észnél.

– Akkor miért rohan olyan esztelenül?

– A becsületért igazgató úr – mondta nyodtan Bunburucz, s a kocsit mintha koresolyán haladna, nagy dupla-bógnit irt le a Dozsa György úton.

– Fékezzen, állat! Meg akar halni?

– Akkor is a becsületért halok meg...

– Mit bánom én, csak engemet hagyjon kiszállni!

– Az igazgató úr lesz a tanú...

– Mit ér egy halott tanúval?!

Átrobogtak a Verseny utcán, elérték a HÉV vágányokat, s életük kockáztatásával elsuhantak a lefelé záródó sorompó alatt. „Megsturcoltak” egy kék autóbusszal s besorakoztak a Gödöllő irányába haladó gépkocsioszlopba. Bunburucz egy pillanatra sem fékezett, kocsija fűrgé bogárként siklott át a járművek szűk közén. A lövésversenypálya előtt lassított.

Az igazgató minden ízében reszketett.

– Mit akar tulajdonképpen?

Bunburucz kihúzta magát, mint Cézár a győztes csata után, vastag szája két sarkában a diadal fölényes mosolya táncolt.

– Tessék előre nézni!

– Mit néznek, az istenért?!

– A kék Moszkvics.

– Egy kék Moszkvics. És aztán?

– A számát tessék megnézni!

A kék Moszkvics egy kavicsal terhelt dömper mögé szorult s abban a pillanatban vakmerő ívvel előzni kezdett. Az igazgató azonban még tisztán látta a rendszámát. A csodálkozás és elképedés jeléül ölelésre tárta szét karját.

– Csakugyan. A CF–0999!

Izgalmas autóverseny kezdődött. Az óvatosan közlekedő gépkocsivezetők és autótulajdonosok riadtan húzódtak az országút szélére és fejcsóválva, vagy szitkozódva bámultak az öngyilkosjelöltek után.

A kék Moszkvics tulajdonosát határozottan a kegyébe fogadta a szerencse. Bunburucz nemhogy megelőzni, hanem utolérni sem bírta. A Moszkvicsnak egy-nás után többször is sikerült előznie, de Bunburucznak a szemben jövő járművek miatt mindig fékeznie kellett. Mátyásföldön túl azonban tisztult a pálya és hosszú ideig csak a két vakmerő autós üldözőversenye vitt mozgást a megdermedt, fagyos-havas-zuzmarás tájba.

A dombos, hullámos útszakaszon egyszer a Moszkvics, másszor a Warszawa vesztette el egyensúlyát, de a vezetőknek sikerült minden alkalommal úrrá lenniük a pokolian száguldó gépdobozok fölött. A lejteken szinte zuhantak a kocsik, akár a hullámvasúton s a lendület elképesztően gyorsan az újabb emelkedőre lódította őket.

Az igazgató verejtéket hányt, a szívéhez szorította szőrpárnás kezét, s hol alél-tan könyörgött, hol dühtől felfúvódva ordította:

– Álljunk meg!

Bunburucz a némát játszotta s minden idegszálával a vezetésre, a kocsik közt egyre csökkenő távolságra ügyelt. Csak a kistarcsai átjárónál tett egy unottá szelídített, dühből fakadt megjegyzést:

– Itt a helyed, te gengszter!

Az igazgató nem tudta, hogy a „jókívánság” neki, vagy a Moszkvicsos gengszternek szól-e...

A Warszawa szokásos motorzúgása eltorzult és kattogás, csörgés, zörej nesze jött a motorházból. Bunburucz tövig nyomta a gázpedált és nyújtott karjával az üléstámlához feszítette hátát.

Már csak két kocsihossz választotta el a Moszkvictól az üldöző Warszavát. A fóti útkanyarhoz közeledtek, amely szerencsétlenségek, tragédiák sorozatával a halálkanyar nevet érdemelte ki.

A Moszkvics változatlan sebességgel robogott fel a hurok kiszélesedő, oldalt lejtő szakaszához, ahol az út nemcsak derékszöget vesz, hanem meredeken a mélybe bukik. Figyelmeztető táblák jelzik a veszélyt és intik óvatos hajtásra a motoros járművek vezetőit. A hurok tövében fehér-fekete, erős betonkerítés övezi az utat, a korlátokon túl szakadékszerű mélység tátog. Lent, ahol az őszön őszibarackot telepített az állami gazdaság, most szűzfehér hó lepte a völgykatlant és a lombjavesztett, száraz bokrok között szép kilátás nyílt a mélyben folytatódó országút sötét szalagjára.

A Moszkvics a tetőn összezsugorodott, egy pillanatig csak fehér számlaptáblájáról feketéllett elő a bűvös CF–0999-es szám, azután teljesen eltűnt a halálkanyar lejtőjén. Bunburucz önkéntelenül égnek feszítette a gázpedálra nehezedező lábfejét s bal lábbal a fékre taposott. Szerkesztőségi sofőr is volt valamikor s abból az időből jól ismerte a veszélyes fóti útszakaszt.

Némi lassúdás után a platóra ért, újból gázt adagolt. Hajmeresztő pontossággal kezelte a kormányt, a meredeken lebukó, szerpentinszerű útra terelte a Warszavát.

A forduló után a Moszkvicsot kereste tekintete, de az úton, mely masniként csokrosodott a mélybe, sehol nem látta. Ellenben jobbról, a szakadékszerűen zuhanó parton csodaszzerű látványt figyelt meg: a betonkorlát szétöredezve ékelődött a vastag hóba s egy jó darabon mély árok kigyózott lefele, mintha hóéke takarította volna el a havat; lentebb a kék Moszkvics bukfencezett lefelé, mint hatalmas hógörgeteg, lassan, méltóságteljesen, célratörő tervszerűséggel, ahogy a kugligolyó célozza meg a magányos bábut. Csakhogy a bábut ez esetben egy hatalmas, böhönc tölgy helyettesítette az országút szélén. Zuzmarás ágait megadással az égnek emelte s megrázkódott az óriási hógolyó lattán.

A Warszawa könnyedén és biztosan tapadt az út salakkal beszórt fekete szalagjához.

Kovács Jenőn a gutaütés tünetei jelentkeztek.

— Álljunk meg! — rebegte félholtan.

Bunburuczot azonban a versenyláz és a győzelem mámora tüzelte. Most csakugyan megelőzi a Moszkvicsot! Akarta, hogy előbb érjen a magányos tölgyhöz, mint a hengergőző vetélytárs.

És sikerült.

A fa és a Moszkvics-hólabda között szaguidott el, majd beletaposott a fékpedálba és vad, erőteljes rántással kihúzta a kézifék karját. A kocsi nyikorogva, sziszegve csúszott néhány métert.

A következő pillanatban hatalmas robbanás reszkettette meg a levegőt, a légnyomás megemelte a Warszavát s pehelyként perditette ellenkező irányba. Most már előlről, szemtől szembe nézték a tragédia színhelyét. Bodros, fekete füstfelhő borította be fátylával a Moszkvics roncsait és az óriási tölgyet. Olykor egy-egy lángnyelv csapott fel, azután ismét eltakart mindent a füst, korom és pernye.

Bunburucz meghatotton emelte le a kádersapkát az igazgató fejről:

— Béke poraira! — rebegte.

Nagynehezen sikerült lelket verni az igazgatóba s a duzzadt, puhány test engedelmesen gördült ki a hűvös levegőre. Ettől felrissült, életre kapott, mint a visszadobott hal a vízben.

— Mi az istencsudájának hozott ide engemet!? — korholta Bunburuczot és köhögés fojtotta az olajos füsttől.

— Látta, igazgató úr? — kérdezte némi fennhéjázással Bunburucz és kezét úgy tette derekára, mint a kardos menyecskék.

— Pfüh-pfűj! — krárogott és köpködött Kovács Jenő igazgató, majd a homlokához kapott s a Warszawa motorházára könyökölt. — Láttam, a fene egye meg. Bár ne láttam volna...

— De most már vége — jelentette ki gyászos, részvételi ellágyulással Bunburucz.

— Vége, a mindenségit! — nyugtázta az igazgató. — Allesz kaput...

— Hehe! Valóban — mosolygott Bunburucz, de szinte rajtakapta magát a tiszteletlen viselkedésen, halálosan komoly arckifejezést öltött magára.

Közben a hátuk mögött két teherautó állt meg, hosszú vascsövek lógtak a semmibe „rakodóterületükről”. Az első teherkocsi sofőrje, egy bőrlembérdzsikes, nyurga fickó öles léptekkel közeledett a tűz és füst fészkéhez s csak úgy, menetközben jelentette ki:

— Ez tökéletes munka volt.

S akkor rendkívüli dolog történt. A mennyei magasságból esdő hang szállott alá, mint egykori legendában a szentlélek.

— Segítsen elvtárs, mert megfulladok!

Tágranyílt szemét Bunburucz az ég felé fordította és a terebélyes fa csupasz ágai között megpillantotta a CF-0999-es gazdáját. A tömzsi, jóltáplált férfiú két vékonyka ág villáját szorította csupasz combjai közé, s nagy mancsaival egy még sokkal vékonyabb ágacskába kapaszkodott. Könnyű fecskeszabású alsónadrágban és feketére kormolódott atlétatrikóban vacogott odafent s úgy látszott, mintha csak azért ballanszírozna ott, hogy a roncsok tüzenél melegedjen. Arcát, fülét, karját és lábászárát fekete foltok tarkították s egyaránt látszott szánalmas és nevetséges jelenségnek.

— Dobja magát a hóba! — javasolta a teherkocsis. — Majd felszedjük.

A kárvallott, kit már csak a csoda tartott fenn a fogpiszkáló-vékony ágacskákon, olyasféle mozdulatot tett, mint a varjú repülés előtt és tehetetlen nagy testét atengedte a nehézkedés törvényének. Alsófelére huppant az átnedvesedett, olvatag hóba.

— Maga aztán jól megúszta, szaki! — segítette a tápáskodásban a bőrruhás. — Hol dolgozik, szaki?

A tömzsi áldozat szaporán váltogatta meztelen lábát a hóban. S mintha csak megalázó külsejét óhajtaná ellensúlyozni, hangosan, büszkén, támadólag és tekintélyt követelve nyilatkozta ki:

— Én vagyok a gépjármű nyilvántartási osztály főelőadója. Én kezelem a kartonokat...

A bőrruhás némi tisztelettel szőlt oda Bunburuczeknek, akik már teljesen a közelében állottak.

— Bevinnék-e a kórházba az elvtársat?

Bunburucz a hóba alá kapta a hiányos öltözékű, mangalica-férfit.

— Ezer örömmel — mondta. Vitte és bedobta a Warszawa hátsó ülésére.

Gondosan lepaskolta tenyerét a hótól és piszoktól. Beült a volán mellé és rendkívüli udvariassággal jelentette ki:

— Örvendek a szerencsének, főelőadó úr!

Az igazgató bambán, bután felkacagott s ölébe vette sárga aktatáskát, a cseh-szlovák bőripar kiváló remekét.

S a Warszawa áthatolt a földhöz simuló füstszőnyegen Nagy-Budapest irányában.

Bunburucz sajnálkozó és barátkozó tekintetet vetett a hátsó ülésre.

— Az istenért, csak nem fázik, főelőadó úr?